

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

Факультет фізичного виховання

Кафедра водних видів спорту

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри
педагогіки і психології

 Л.Л. Андрюшина

«31» серпня 2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Мистецтво публічного виступу

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Доктор філософії

(ступінь вищої освіти)

галузь знань

01 Освіта/педагогіка

(шифр і назва галузі знань)

спеціальність

017 Фізична культура і спорт

(шифр і назва спеціальності)

вид дисципліни

за вибором

(обов'язкова / за вибором)

2020/2021 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «**Мистецтво публічного виступу**» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (ступень вищої освіти – **доктор філософії**, галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**, спеціальність **017 – Фізична культура і спорт**).

Розробники:

АНДРЮШИНА Любов Леонідівна, завідувач кафедри педагогіки і психології
ШУБА Вікторія Вікторівна, доцент кафедри педагогіки і психології

Робоча програму схвалено на засіданні кафедри **педагогіки і психології**, факультету **фізичного виховання** Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту.

Протокол № 1 від «31» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Л.Л.Андрюшина

(прізвище та ініціали)

«31» серпня 2020 р.

@ Андрюшина Л.Л., 2020

@ Шуба В.В., 2020

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація/освітня програма, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань <u>01 Освіта/Педагогіка</u> (шифр і назва)	вибіркова	
	Спеціальність <u>017 Фізична культура і спорт</u> (шифр і назва)		
Змістових модулів – 5		Рік підготовки	
Індивідуальне науководослідне завдання немає		2-й	4-й
Загальна кількість годин – 150		Семестр	
		2-й	4-й
тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи здобувача – 6	Ступінь вищої освіти: <u>доктор філософії</u>	Лекції	
		20 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		100 год.	140 год.
Вид контролю:			
Залік	Залік		

2. Мета та завдання дисципліни

Програма вибіркової навчальної дисципліни «Мистецтво публічного виступу» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вчення про умови, форми і засоби ефективної мовленнєвої комунікації здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти як майбутніх викладачів.

Міждисциплінарні зв'язки: курс характеризується багатовекторністю міжпредметних зв'язків, оскільки предмет курсу є основою інноваційного розвитку усіх сфер суспільного життя. Дисципліна органічно пов'язана зі знаннями, отриманими здобувачами освіти під час здобуття вищої освіти ступенів бакалавра та магістра.

Компетентності, формування яких передбачено навчальною дисципліною:

ЗК 1. Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.

ЗК 5. Здатність до спілкування на міжнародному рівні для реалізації інноваційного проекту або вирішення наукової проблеми.

ЗК 6. Здатність організовувати та проводити навчальний процес у закладі вищої освіти, розробляти ресурсне забезпечення навчального процесу.

ЗК 7. Здатність до освоєння і системного аналізу через матеріалістичне сприйняття і критичне осмислення нових знань в предметній та міжпредметних галузях.

ЗК 8. Здатність до критичного аналізу та креативного синтезу нових ідей, які можуть сприяти в академічному і професійному контекстах технологічному, соціальному та культурному прогресу суспільства, базованому на знаннях.

ЗК 10. Здатність до самовдосконалення, адаптації та дії в нових ситуаціях, креативність.

ЗК 12. Здатність демонструвати навички роботи в науковому колективі, створювати нові ідеї.

ЗК 14. Здатність застосовувати методологію наукової та освітньої діяльності, вміння швидко адаптуватися до змін та творчо застосовувати новітні наукові технології, проявляти гнучкість мислення.

ЗК 17. Здатність виконувати професійну діяльність та оцінювати у відповідності до стандартів якості.

ЗК 18. Здатність використовувати різні методи та прийоми навчання, виховання та соціалізації особистості.

ЗК 19. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 20. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми, цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність.

ЗК 22. Здатність і готовність до підготовки, проведення та участі у наукових семінарах, конференціях, оприлюднення результатів наукових досліджень в зарубіжних та спеціалізованих фахових наукових виданнях України.

ФК 32. Здатність й готовність до формування системного підходу до аналізу наукової інформації з фаху заснованої на пошуку рішень з використанням теоретичних знань і практичних умінь із метою вдосконалення професійної діяльності. Здатність й готовність до логічного й аргументованого аналізу, до публічного мовлення, ведення дискусії й полеміки, до здійснення виховної й педагогічної діяльності, до співробітництва й розв'язання конфліктів – до толерантності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен **знати:**

- риторичну термінологію, систему понять класичної риторики;
- закони риторики;
- специфічні риси видів і жанрів ораторського мистецтва;
- основні етапи підготовки ораторської промови;
- засоби вербального та невербального впливу на аудиторію;
- особливості сучасного риторичного вчення.

вміти:

- визначати тему виступу й добирати матеріал для нього;
- розміщувати матеріал й оформлювати структуру виступу;
- будувати тексти різних жанрів та видів ораторського мистецтва відповідно до мети, призначення й умов комунікації;
- послуговуватися виразовими мовними засобами в промовах різних видів;
- застосовувати методи запам'ятовування структури й змісту виступу;
- робити партитуру тексту;
- на основі спостережень й аналізу бази даних створювати «портрет аудиторії»;
- застосовувати методи мовного та позамовного впливу на аудиторію;

- аналізувати своє і чуже мовлення, виявляти відхилення від норм, застосовувати різні засоби для їх подолання.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Ораторське мистецтво як компонент культури здобувача третього рівня вищої освіти

Тема 1. Предмет і завдання дисципліни

Поняття «ораторське мистецтво» в системі гуманітарної підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти. Цілі і завдання ораторського мистецтва та їх реалізація в аудиторії здобувачів освіти.

Змістовий модуль 2. Теорія мовлення – основа ораторської підготовки здобувача третього рівня вищої освіти

Тема 2. Мовленнєва діяльність педагога.

Сучасні теорії мовлення. Лінгвістика, соціальна психологія, психолінгвістика та їх значення у мовленнєвій підготовці здобувачів третього рівня вищої освіти. Культура мовлення здобувачів третього рівня вищої освіти. Основні критерії: змістовність, правильність, виразність, ясність, точність, стислість, доцільність. Етичні та комунікативні засади мовлення здобувачів третього рівня вищої освіти. Мовленнєве спілкування в аудиторії здобувачів освіти. Комунікативна компетентність здобувача третього рівня вищої освіти. Мовний етикет. Здобутки мовленнєвого спілкування. Комунікативні невдачі. Норми мовного спілкування та мовні помилки в аудиторії здобувачів.

Тема 3. Красномовство викладача в аудиторії здобувачів

Різновиди стилів мовлення викладача в аудиторії зі здобувачами освіти. Стилїстика і стилі. Основні стилі красномовства та їх характеристика: науковий стиль, публіцистичний стиль, офіційно-діловий стиль, художньо-белетристичний стиль, розмовно-побутовий стиль. Основні роди красномовства: соціально-політичне, академічне, соціально-побутове, лекційно-пропагандистське, діалогічне та їх використання у навчальному процесі. Вибір жанру і стилю промови як ознаки майстерності викладача.

Змістовий модуль 3. Технологія публічного виступу: невербальний складник

Тема 4. Невербальні засоби оратора.

Зовнішня культура оратора. Невербальні засоби оратора. Зоровий контакт як ознака професійності оратора. Невербальні прийоми маніпулювання. Позитивні та негативні жести оратора. Секрети розумного використання дистанції. Техніка публічних презентацій. Публічні презентації. Типи презентацій, їх композиційні особливості. Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації. Робота промовця з технічними засобами. Правила мовної поведінки перед мікрофоном. Сучасний етикет публічного виступу. Правила для мовця та для слухача. Культура сприймання публічного виступу. Види слухання. Принципи ефективного слухання. Уміння ставити запитання. Функції запитань, їх різновиди, способи введення та типи відповідей на них.

Змістовий модуль 4. Основи ораторської майстерності викладача

Тема 5. Стратегія викладача в навчальному процесі як загальний і всебічний план досягнення мети.

Компоненти стратегії викладача в навчальному процесі. Спільна та індивідуальна мета. Маніпулятивні та гуманістичні комунікативні установки. Діалогічний та монологічний характер спілкування зі здобувачами освіти. Модель послідовності стратегічних дій викладача. Тактика викладача як система послідовних дій реалізації обраної стратегії. Основні принципи, засоби, прийоми ораторської майстерності викладача.

Тема 6. Викладач і аудиторія здобувачів освіти

Сутність і проблеми взаємодії викладача та аудиторії здобувачів освіти. Особистість педагога. Професіограма оратора-педагога. Загально-психологічні вимоги до оратора-викладача. Система цінностей аудиторії здобувачів освіти як колективного суб'єкта риторичної дії викладача. Програма вивчення аудиторій. Типи аудиторій. Індивідуально-особистісні, соціально-демографічні та соціально-психологічні ознаки аудиторії. Взаємодія викладача з аудиторією. Налагодження контакту. Управління поведінкою аудиторії: увага, інтерес, активізація мисленнєвої та почуттєво-емоційної діяльності, обговорення, передбачення запитань і заперечень. Поняття мовленнєвої агресії. Принципи безконфліктного спілкування викладача з аудиторією здобувачів освіти.

Тема 7. Публічний виступ викладача

Загальна характеристика публічного виступу викладача в аудиторії здобувачів освіти. Задум промови, пошук і знаходження провідних ідей. Визначення теми. Формування мети. Збирання матеріалу. План виступу. Форми текстового оформлення матеріалу. Композиція промови. Вступ. Основна частина. Заключна частина. Формулювання висновків. Основні принципи промови: принцип посилення, принцип органічної єдності, принцип економії. Основні методи викладання: індуктивний, дедуктивний, аналогії, концентричний, сходинковий, історичний. Недоліки в композиції та їх запобігання. Основні стилі промови викладача. Проголошення промови перед аудиторією здобувачів та її варіанти. Невербальні засоби спілкування викладача.

Тема 8. Фігури публічного виступу викладача

Риторична фігура як засіб посилення емоційної вмотивованості промови викладача. Фігуративна практика в навчальному процесі. Фігури і тропи. Типи класифікації риторичних фігур: фігури слів, фігури думок, фігури милозвучності, фігури зазначення, фігури руху, фігури згуку, фігури накопичення, фігури недоговоріння, фігури ритмізації, фігури діалогізації у виступі викладача. Троп як засіб досягнення естетичного ефекту виразності в публіцистиці та у виступі викладача. Класифікація тропів. Практика використання тропів викладачем у навчальному процесі.

Тема 9. Основи техніки мовлення у публічному виступі викладача

Дихання як енергетична база мови викладача. Поняття фонаційного дихання. Основи техніки фонаційного дихання викладача. Способи зняття емоційного напруження. Контроль і регуляція дихання. Особливості постановки голосу викладача. Сила голосу. Висота. Діапазон. Тембр. Чіткість і виразність як професійна необхідність промови викладача. Дикція. Удосконалення дикції. Артикуляція. Темпоритм промови. Методи декламації. Засоби емоційно-образної та логічної виразності викладача. Різновиди форм побудови речення. Інтонація. Логічний наголос. Пауза: види та практика використання у навчальному процесі.

Тема 10. Доказ та обґрунтування у публічному виступі викладача

Комунікація і діалогіка в публічному виступі викладача. Логічні засади публічної промови викладача. Закони логічного мислення та специфіка їх використання в публічному виступі в аудиторії здобувачів освіти. Сутність полеміки та її різновиди. Культура і мистецтво ведення полеміки. Етика та етикет полеміста-викладача. Заборонені прийоми в полеміці. Конструктивність та толерантність полеміки, дискусії, діалогу зі здобувачами освіти. Доказ, обґрунтування, переконання та спростування у публічному виступі викладача. Засоби прийоми, методи спростування, обґрунтування та доказу в освітньому процесі.

Змістовий модуль 5. Культура ведення суперечки

Тема 11. Полеміка. Суперечка. Дискусія.

Полеміка. Культура суперечок. Види суперечок. Логічна структура суперечок. Засоби спростування аргумента опонента. Дискусія. Особливості підготовки та проведення дискусії.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		Лек.	Сем.	Сам.		Лек.	Сем.	Сам.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Ораторське мистецтво як компонент культури здобувача третього рівня вищої освіти								
<i>Тема 1.</i> Предмет і завдання дисципліни	30	2	2	26	30	2	2	26
Разом за змістовим модулем 1	30	2	2	26	30	2	2	26
Змістовий модуль 2. Теорія мовлення – основа ораторської підготовки здобувача третього рівня вищої освіти								
<i>Тема 2.</i> Мовленнєва діяльність педагога.	16	2	4	10	16	2	2	12
<i>Тема 3.</i> Красномовство викладача в аудиторії здобувачів	14	2	4	8	14			14
Разом за змістовим модулем 2	30	4	8	18	30	2	2	26
Змістовий модуль 3. Технологія публічного виступу: невербальний складник								
<i>Тема 4.</i> Невербальні засоби оратора.	30	2	4	24	30			30
Разом за змістовим модулем 3	30	2	4	24	30			30
Змістовий модуль 4. Основи ораторської майстерності викладача								
<i>Тема 5.</i> Стратегія викладача в навчальному процесі як загальний і всебічний план досягнення мети.	6	2	2	2	6			6
<i>Тема 6.</i> Викладач і аудиторія здобувачів освіти	6	2	4		6			6
<i>Тема 7.</i> Публічний виступ викладача	4	2	2		4			4
<i>Тема 8.</i> Фігури публічного виступу викладача	4	2	2		4			4
<i>Тема 9.</i> Основи техніки мовлення у публічному виступі викладача	6	2	2	2	6			6
<i>Тема 10.</i> Доказ та обґрунтування у публічному виступі викладача	4	2	2		4			4
Разом за змістовим модулем 4	30	12	14	4	30			30
Змістовий модуль 5. Культура ведення суперечки								
<i>Тема 11.</i> Полеміка. Суперечка. Дискусія.	30		2	28	30			30
Разом за змістовим модулем 5	30		2	28	30			30
Усього годин	150	20	30	100	150	4	6	140

5. Теми семінарських занять

№ змістового модуля, теми	Назва практичного заняття і короткий його зміст	Кількість аудиторних годин	
		Денна	Заочна
I	Змістовий модуль 1. Ораторське мистецтво як компонент культури здобувача третього рівня вищої освіти	2	2
1	«Ораторське мистецтво» в системі гуманітарної підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти.	2	2
II	Змістовий модуль 2. Теорія мовлення – основа ораторської підготовки здобувача третього рівня вищої освіти	8	2
2	Сучасні теорії мовлення. Лінгвістика, соціальна психологія, психолінгвістика та їх значення у мовленнєвій підготовці здобувачів третього рівня вищої освіти. Культура мовлення.	2	2
	Основні критерії: змістовність, правильність, виразність, ясність, точність, стислість, доцільність. Етичні та комунікативні засади мовлення аспірантів	2	
3	Різновиди стилів мовлення викладача в аудиторії зі здобувачами освіти.	2	
	Основні види красномовства: соціально-політичне, академічне, соціально-побутове, лекційно-пропагандистське, діалогічне та їх використання у навчальному процесі.	2	
III	Змістовий модуль 3. Технологія публічного виступу: невербальний складник	4	
4	Зоровий контакт як ознака професійності оратора. Невербальні прийоми маніпулювання.	2	
	Робота промовця з технічними засобами. Правила мовної поведінки перед мікрофоном. Сучасний етикет публічного виступу.	2	
IV	Змістовий модуль 4. Основи ораторської майстерності викладача	14	
5	Компоненти стратегії викладача в навчальному процесі.	2	
6	Сутність і проблеми взаємодії викладача та аудиторії здобувачів освіти.	2	
	Принципи безконфліктного спілкування викладача з аудиторією здобувачів освіти.	2	
7	Загальна характеристика публічного виступу викладача в аудиторії здобувачів освіти.	2	
8	Риторична фігура як засіб посилення емоційної вмотивованості промови викладача.	2	
9	Дихання. Контроль і регуляція дихання. Особливості постановки голосу викладача.	2	
10	Комунікація і діалогіка в публічному виступі викладача.	2	
V	Змістовий модуль 5. Культура ведення суперечки	2	

11	Логічна структура суперечок.	2	
----	------------------------------	---	--

6. Теми практичних занять — не передбачено навчальною програмою.

7. Самостійна робота

№ змістового модуля, теми	Назва практичного заняття і короткий його зміст	Кількість аудиторних годин	
		Денна	Заочна
I	Змістовий модуль 1. Ораторське мистецтво як компонент культури здобувача третього рівня вищої освіти	26	26
1	Поняття «ораторське мистецтво» в системі гуманітарної підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти. Цілі і завдання ораторського мистецтва та їх реалізація в аудиторії здобувачів освіти.	26	26
II	Змістовий модуль 2. Теорія мовлення – основа ораторської підготовки здобувача третього рівня вищої освіти	18	26
2	Сучасні теорії мовлення. Лінгвістика, соціальна психологія, психолінгвістика та їх значення у мовленнєвій підготовці здобувачів третього рівня вищої освіти. Культура мовлення аспірантів.		2
	Основні критерії: змістовність, правильність, виразність, ясність, точність, стислість, доцільність.	2	2
	Етичні та комунікативні засади мовлення здобувача третього рівня вищої освіти.	2	2
	Мовленнєве спілкування в аудиторії здобувачів освіти.	2	2
	Комунікативна компетентність здобувача третього рівня вищої освіти. Мовний етикет.	2	2
	Здобутки мовленнєвого спілкування. Комунікативні невдачі. Норми мовного спілкування та мовні помилки в аудиторії здобувачів.	2	2
3	Різновиди стилів мовлення викладача в аудиторії зі здобувачами освіти.	2	4
	Стилістика і стилі. Основні стилі красномовства та їх характеристика: науковий стиль, публіцистичний стиль, офіційно-діловий стиль, художньо-белетристичний стиль, розмовно-побутовий стиль.	2	4
	Основні види красномовства: соціально-політичне, академічне, соціально-побутове, лекційно-пропагандистське, діалогічне та їх використання у навчальному процесі.	2	6
	Вибір жанру і стилю промови як ознаки майстерності викладача.	2	4
III	Змістовий модуль 3. Технологія публічного виступу: невербальний складник	24	30
4	Зовнішня культура оратора. Невербальні засоби оратора. Зоровий контакт як ознака професійності оратора. Невербальні прийоми маніпулювання.	2	6
	Позитивні та негативні жести оратора. Секрети розумного використання дистанції.	2	4
	Техніка публічних презентацій. Публічні презентації. Типи презентацій,	4	4

	їх композиційні особливості.		
	Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації.	4	4
	Робота промовця з технічними засобами. Правила мовної поведінки перед мікрофоном.	4	4
	Сучасний етикет публічного виступу.	4	4
	Правила для мовця та для слухача. Культура сприймання публічного виступу.	4	4
IV	Види слухання. Принципи ефективного слухання.	4	30
5	Уміння ставити запитання. Функції запитань, їх різновиди, способи введення та типи відповідей на них.		2
	Діалогічний та монологічний характер спілкування зі здобувачами освіти. Модель послідовності стратегічних дій викладача. Тактика викладача як система послідовних дій реалізації обраної стратегії.	2	2
	Основні принципи, засоби, прийоми ораторської майстерності викладача.	2	2
6	Сутність і проблеми взаємодії викладача та аудиторії здобувачів освіти. Особистість педагога. Професіограма оратора-педагога. Загально-психологічні вимоги до оратора-викладача.		2
	Система цінностей аудиторії здобувачів освіти як колективного суб'єкта риторичної дії викладача. Програма вивчення аудиторій. Типи аудиторій. Індивідуально-особистісні, соціально-демографічні та соціально-психологічні ознаки аудиторії. Взаємодія викладача з аудиторією. Налагодження контакту. Управління поведінкою аудиторії: увага, інтерес, активізація мисленнєвої та почуттєво-емоційної діяльності, обговорення, передбачення запитань і заперечень.		2
	Поняття мовленнєвої агресії. Принципи безконфліктного спілкування викладача з аудиторією здобувачів освіти.		2
7	Загальна характеристика публічного виступу викладача в аудиторії здобувачів освіти. Задум промови, пошук і знаходження провідних ідей. Визначення теми. Формування мети. Збирання матеріалу. План виступу. Форми текстового оформлення матеріалу. Композиція промови. Вступ. Основна частина. Заклучна частина. Формулювання висновків.		2
	Основні принципи промови: принцип посилення, принцип органічної єдності, принцип економії. Основні методи викладання: індуктивний, дедуктивний, аналогії, концентричний, сходинковий, історичний. Недоліки в композиції та їх запобігання. Основні стилі промови викладача. Проголошення промови перед аудиторією здобувачів освіти та її варіанти. Невербальні засоби спілкування викладача.		2
8	Риторична фігура як засіб посилення емоційної вмотивованості промови викладача. Фігуративна практика в навчальному процесі. Фігури і тропи. Типи класифікації риторичних фігур: фігури слів, фігури думок, фігури милозвучності, фігури зазначення, фігури руху, фігури згуку, фігури накопичення, фігури недоговоріння, фігури ритмізації, фігури діалогізації у виступі викладача.		2
	Троп як засіб досягнення естетичного ефекту виразності в		2

	публіцистиці та у виступі викладача. Класифікація тропів. Практика використання тропів викладачем у навчальному процесі.		
9	Дихання як енергетична база мови викладача. Поняття фонаційного дихання. Основи техніки фонаційного дихання викладача. Способи зняття емоційного напруження.		2
	Контроль і регуляція дихання. Особливості постановки голосу викладача. Сила голосу. Висота. Діапазон. Тембр. Чіткість і виразність як професійна необхідність промови викладача. Дикція. Удосконалення дикції. Артикуляція. Темпоритм промови.		2
	Методи декламації. Засоби емоційно-образної та логічної виразності викладача. Різновиди форм побудови речення. Інтонація. Логічний наголос. Пауза: види та практика використання у навчальному процесі.	2	2
10	Комунікація і діалогіка в публічному виступі викладача. Логічні засади публічної промови викладача. Закони логічного мислення та специфіка їх використання в публічному виступі в аудиторії здобувачів освіти. Сутність полеміки та її різновиди. Культура і мистецтво ведення полеміки. Етика та етикет полеміста-викладача. Заборонені прийоми в полеміці. Конструктивність та толерантність полеміки, дискусії, діалогу зі здобувачами освіти. Доказ, обґрунтування, переконання та спростування у публічному виступі викладача. Засоби, прийоми, методи спростування, обґрунтування та доказу в освітньому процесі.		4
V	Змістовий модуль 5. Культура ведення суперечки	28	30
11	Полеміка.	4	6
	Культура суперечок.	4	4
	Види суперечок.	4	4
	Логічна структура суперечок.	4	4
	Засоби спростування аргумента опонента.	4	6
	Дискусія.	4	4
	Особливості підготовки та проведення дискусії.	4	4

8. Форми та методи навчання

Лекції та семінарські заняття, поточні консультації.

Методи навчання – пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод навчальних дискусій, метод проблемного викладу матеріалу, частково-пошуковий (евристичний) метод.

9. Методи контролю

- співбесіда;
- тестовий контроль;
- самоконтроль;
- залік.

Орієнтований перелік питань, які визначаються як питання поточного та семестрового контролю

1. Дати визначення поняття «ораторське мистецтво».
2. Роль «ораторського мистецтва» в системі гуманітарної підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти.
3. Цілі і завдання ораторського мистецтва та їх реалізація в аудиторії здобувачів освіти.
4. Лінгвістика, соціальна психологія, психолінгвістика та їх значення у мовленнєвій підготовці здобувачів третього рівня вищої освіти.
5. Культура мовлення здобувачів третього рівня вищої освіти.
6. Основні критерії мовлення: змістовність, правильність, виразність, ясність, точність, стислість, доцільність.
7. Етичні та комунікативні засади мовлення здобувачів третього рівня вищої освіти.
8. Мовленнєве спілкування в аудиторії здобувачів освіти.
9. Комунікативна компетентність здобувача третього рівня вищої освіти.
10. Розкрити особливості мовного етикету.
11. Здобутки мовленнєвого спілкування. Комунікативні невдачі.
12. Норми мовного спілкування та мовні помилки в аудиторії здобувачів.
13. Різновиди стилів мовлення викладача в аудиторії зі здобувачами освіти. Стилїстика і стилі.
14. Основні стилі красномовства та їх характеристика: науковий стиль, публіцистичний стиль, офіційно-діловий стиль, художньо-белетристичний стиль, розмовно-побутовий стиль.
15. Основні види красномовства: соціально-політичне, академічне, соціально-побутове, лекційно-пропагандистське, діалогічне та їх використання у навчальному процесі.
16. Особливості вибору жанру і стилю промови як ознаки майстерності викладача.
17. Зовнішня культура оратора. Невербальні засоби оратора. Зоровий контакт як ознака професійності оратора.
18. Невербальні прийоми маніпулювання. Позитивні та негативні жести оратора.
19. Розкрити секрети розумного використання дистанції.
20. Техніка публічних презентацій. Публічні презентації.
21. Типи презентацій, їх композиційні особливості.
22. Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації.
23. Розкрити особливості роботи промовця з технічними засобами.
24. Правила мовної поведінки перед мікрофоном.
25. Сучасний етикет публічного виступу. Правила для мовця та для слухача.
26. Культура сприймання публічного виступу. Види слухання. Принципи ефективного слухання. Уміння ставити запитання. Функції запитань, їх різновиди, способи введення та типи відповідей на них.
27. Компоненти стратегії викладача в навчальному процесі. Спільна та індивідуальна мета.
28. Маніпулятивні та гуманістичні комунікативні установки.
29. Діалогічний та монологічний характер спілкування зі здобувачами освіти.
30. Модель послідовності стратегічних дій викладача. Тактика викладача як система послідовних дій реалізації обраної стратегії.
31. Основні принципи, засоби, прийоми ораторської майстерності викладача.

32. Сутність і проблеми взаємодії викладача та аудиторії здобувачів освіти. Особистість педагога. Професіограма оратора-педагога.
33. Загально-психологічні вимоги до оратора-викладача.
34. Система цінностей аудиторії здобувачів освіти як колективного суб'єкта риторичної дії викладача.
35. Програма вивчення аудиторій. Типи аудиторій. Індивідуально-особистісні, соціально-демографічні та соціально-психологічні ознаки аудиторії.
36. Взаємодія викладача з аудиторією. Налагодження контакту. Управління поведінкою аудиторії: увага, інтерес, активізація мисленнєвої та почуттєво-емоційної діяльності, обговорення, передбачення запитань і заперечень.
37. Поняття мовленнєвої агресії.
38. Принципи безконфліктного спілкування викладача зі студентською аудиторією.
39. Загальна характеристика публічного виступу викладача в аудиторії здобувачів освіти.
40. Задум промови, пошук і знаходження провідних ідей. Визначення теми. Формування мети. Збирання матеріалу. План виступу. Форми текстового оформлення матеріалу.
41. Композиція промови. Вступ. Основна частина. Заключна частина. Формулювання висновків.
42. Основні принципи промови: принцип посилення, принцип органічної єдності, принцип економії.
43. Основні методи викладання: індуктивний, дедуктивний, аналогії, концентричний, сходинковий, історичний. Недоліки в композиції та їх запобігання. Основні стилі промови викладача.
44. Проголошення промови перед аудиторією здобувачів та її варіанти.
45. Невербальні засоби спілкування викладача.
46. Риторична фігура як засіб посилення емоційної вмотивованості промови викладача. Фігуративна практика в навчальному процесі. Фігури і тропи.
47. Типи класифікації риторичних фігур: фігури слів, фігури думок, фігури милозвучності, фігури зазначення, фігури руху, фігури згуку, фігури накопичення, фігури недоговоріння, фігури ритмізації, фігури діалогізації у виступі викладача.
48. Троп як засіб досягнення естетичного ефекту виразності в публіцистиці та у виступі викладача. Класифікація тропів.
49. Практика використання тропів викладачем у навчальному процесі.
50. Дихання як енергетична база мови викладача. Поняття фонаційного дихання. Основи техніки фонаційного дихання викладача. Способи зняття емоційного напруження. Контроль і регуляція дихання.
51. Особливості постановки голосу викладача. Сила голосу. Висота. Діапазон. Тембр. Чіткість і виразність як професійна необхідність промови викладача.
52. Дикція викладача. Удосконалення дикції. Артикуляція. Темпоритм промови.
53. Методи декламації. Засоби емоційно-образної та логічної виразності викладача. Різновиди форм побудови речення. Інтонація. Логічний наголос. Пауза: види та практика використання у навчальному процесі.
54. Комунікація і діалогіка в публічному виступі викладача.
55. Логічні засади публічної промови викладача.
56. Закони логічного мислення та специфіка їх використання в публічному виступі в студентській аудиторії.

57. Розкрити сутність полеміки та її різновиди.
58. Культура і мистецтво ведення полеміки.
59. Етика та етикет полеміста-викладача.
60. Перелічити заборонені прийоми в полеміці.
61. Конструктивність та толерантність полеміки, дискусії, діалогу зі здобувачами освіти.
62. Доказ, обґрунтування, переконання та спростування у публічному виступі викладача.
63. Засоби, прийоми, методи спростування, обґрунтування та доказу в освітньому процесі.
64. Полеміка.
65. Культура суперечок. Види суперечок.
66. Розкрити логічну структуру суперечок.
67. Засоби спростування аргумента опонента.
68. Дискусія. Особливості підготовки та проведення дискусії.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ПОВІДОМЛЕНЬ

1. Оратор і аудиторія: контакт, вплив, взаємодія.
2. Техніка мовлення оратора.
3. Мистецтво переконувати.
4. Логічні аспекти культури риторичної комунікації.
5. Імідж оратора крізь призму риторики.
6. Риторика у житті сучасної людини.
7. Комунікативна культура оратора.
8. Зовнішня культура оратора: основні правила та вимоги.
9. Риторична етика: традиції та сучасність.
10. Аудиторія: секрети публічної комунікації.
11. Поведінка оратора в аудиторії.
12. Аудиторний шок та прийоми його подолання.
13. Професійна риторика: традиції та сучасність.
14. Основні роди і види красномовства.
15. Публічне мовлення.
16. Комунікативні вимоги до мовної поведінки під час публічного виступу.
17. Способи мовленнєвого впливу на аудиторію.
18. Гумор як складник красномовства.
19. Дискусія, полеміка, диспут як різновиди суперечки.
20. Мистецтво полемічного спілкування.
21. Мовленнєвий етикет та інші мовні формули в красномовстві.
22. Робота промовця з технічними засобами.
23. Невербальні складники позитивного іміджу оратора.
24. Невербальні прийоми маніпулювання увагою аудиторії.
25. Секрети використання дистанції під час публічного виступу.
26. Жестикуляція як засіб впливу на аудиторію.

АЛГОРИТМ САМОАНАЛІЗУ ВИСТУПУ

1. Як аудиторія зустріла мене? (доброзичливо, байдуже, стримано, з недовірою, з неприязню).
2. Як розпочав(ла) виступ? Чи викликав виступ зацікавленість, пошвавлення, байдужість, несприйняття?
3. Як можна схарактеризувати настрій аудиторії впродовж виступу? Він змінювався на мою користь чи ні? У якій частині виступу це було помітно? Як це проявлялось? Можливі причини цих змін.
4. Якщо аудиторія реагувала негативно, то чим це було зумовлено?
5. Як я реагував(ла) на невдачу/успіх?
6. Як я сам(а) оцінюю:
  - ✓ вибір теми, її розкриття, свою позицію;
  - ✓ план і композицію виступу, логіку побудови, вступ, висновки;
  - ✓ якщо тему, факти, логіку я оцінюю позитивно, то чим пояснити невдачі, незадоволення, послаблення контакту?
7. Як я сам(а) оцінюю своє усне мовлення; дихання (не вистачало глибини дихання, утруднення дихання через носову порожнину, чи були вимушені паузи для вдиху; що

можна сказати про темп, плавність мовлення: чи вільним було мовлення? чи не було зайвого напруження?).

8. Як аудиторія реагувала на мої аргументи, приклади, жарти, запитання?

9. Як я тримався(лася):

- ✓ просто і вільно чи скуто?
- ✓ чи не зловживав(ла) жестами?

10. Що повчальне з цього виступу я врахую під час підготовки до наступного виступу?

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Для заліку

Літній семестр					
Поточне оцінювання та самостійна робота					
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4	Змістовий модуль 5	Сума
60-100	60-100	60-100	60-100	60-100	60-100

11. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74 (75)-81	C	задовільно	
64-73 (74)	D		
60-63	E		
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F*	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

F* - виставляється тільки за результатом складання заборгованості комісії.

12. Форма поточного контролю

Елементи контролю за змістовими модулями

Вид контролю	Кількість завдань	Кількість балів	
		За одиницю контролю	Всього
Виступи на семінарських заняттях	4	10	40
Підготовка доповіді на семінарське заняття	1	20	20
Участь у дискусії, доповнення на семінарському занятті	4	10	40
Всього			100

Критерії і норми оцінювання навчальної діяльності здобувачів на семінарських заняттях

Максимальна кількість балів – 10	Критерії оцінювання
9-10	Висока активність на семінарському занятті і достатньо високий рівень самостійної підготовки.
7-8	Достатня активність на семінарському занятті та достатній рівень самостійної підготовки, проте здобувач освіти допускає неточності при формулюванні певних положень, негрубі помилки при виконанні лінгвістичних вправ.
5-6	Середня активність на семінарському занятті і середній рівень самостійної підготовки, здобувач освіти допускає неточності при формулюванні певних положень, грубі помилки при виконанні завдань.
3-4	Низька активність на семінарському занятті і низький рівень самостійної підготовки, здобувач освіти допускає низку грубих помилок, низький рівень знань теоретичного матеріалу.
1-2	Пасивна поведінка здобувача освіти на семінарському занятті і відсутність будь-якої самостійної підготовки, репродуктивне списування текстів навчального матеріалу або його запису після колективного опрацювання навчального матеріалу.

Критерії оцінювання доповіді

Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів – 10
Обґрунтування актуальності, проте не правильне і не повне формулювання мети, завдань дослідження, розкриття теми дослідження.	1 бал
Обґрунтування актуальності, правильне і повне формулювання мети, завдань дослідження, розкриття теми дослідження.	2 бали
Складання плану реферату.	1 бал
Дотримання висог до складання списку першоджерел.	1 бал
Недостатньо критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень наведено не в логічній послідовності. Не повно проведено аналіз сучасного стану дослідження проблеми та розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	2 бали
Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	3 бали
Дотримання правил реферування наукових публікацій. Правильне цитування теоретичних джерел.	1 бал
Високий рівень узагальнень і аналізу наукових праць.	1 бал
Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, уміння формулювати висновки, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження.	2 бали

Грамотність, логічність і загальний стиль викладу.	2 бали
Дотримання вимог технічного оформлення структурних елементів роботи (титольний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки, список використаних джерел).	2 бали
Захист роботи: уміння усно зробити короткий виклад, дотримання логіки викладу, культура мовлення, доречність використання прикладів, презентації Microsoft Office Power Point або карти знань Bubbles.us.	5 балів

**Критерії і норми оцінювання участі здобувачів освіти
(доповнення) у дискусії на семінарському занятті**

Максимальна кількість балів - 10	Критерії оцінювання
9-10	Висока активність на семінарському занятті в ході дискусії і достатньо високий рівень самостійної підготовки до неї, прояв інтересу до теми.
7-8	Достатня активність на семінарському занятті та достатній рівень самостійної підготовки, проте здобувач освіти допускає неточності при формулюванні певних положень при виконанні лінгвістичних вправ.
5-6	Середня активність на семінарському занятті і середній рівень самостійної підготовки, здобувач освіти допускає неточності при формулюванні певних положень при виконанні лінгвістичних вправ.
3-4	Низька активність на семінарському занятті і низький рівень самостійної підготовки, низький рівень знань теоретичного матеріалу.
1-2	Пасивна поведінка здобувача освіти на семінарському занятті і відсутність будь-якої самостійної підготовки.

13. Методичне забезпечення

1. Опорний конспект лекцій.
2. Індивідуальні тестові завдання для поточного контролю знань.
3. Нормативні документи.
4. Електронні навчальні посібники і підручники.

14. Рекомендована література

14.1. Основна література

1. Абрамович С.Д., Чікарьова М.Ю. Риторика : навч. посіб. Львів : Світ, 2001. 240 с.
2. Колотілова Н. А. Риторика : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
3. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика : навч. посіб. К. : Вища шк., 2003. 311 с.
4. Миронова Т. В. Язык жестов. Как добиться успеха в жизни. М. : ЗАО Центрполиграф, 2006. 223 с.
5. Ньемантсвердрит Дж. В. Подготовка успешного устного выступления. Протокол и этикет. 2003. №4. С. 36–42.

6. Олійник О. Б. Основи ораторської майстерності : навч. посіб. для студ. ВНЗ. К. : Кондор, 2010. 182 с.
7. Пиз А. Язык телодвижений : Как читать мысли других людей по их жестам. Москва, 2006. 272 с.
8. Сагач Г. М. Риторика : навч. посіб. для студ. серед. і вищ. навч. закладів. К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. 568 с.
9. Спанатій Л. С. Риторика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2008. 144 с.
10. Томан І. Мистецтво говорити : перекл. з чес. К. : Політвидав України, 1989. 293 с.

14.2. Додаткова література

11. Абрамович С.Д., Молдован В.В., Чікарькова М.Ю. Риторика загальна та судова : навч. посіб. К. : Юрінком Інтер, 2002. 416 с.
12. Аннушкин В. И. Риторика. Вводный курс : учебн. пособ. 20-е изд., испр. М. : Флинта – Наука, 2007. 296 с.
13. Бабич Н.Д. Основи риторики : практикум; Чернівецький держ. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 1999. 100 с.
14. Бабич Н.Д. Магія слова для всього живого : Мовно-народознавчі наукові студії. Чернівці : Букрек, 2012. 384 с.
15. Баева О.А. Ораторское искусство и деловое общение : учеб. пособ. М. : Новое знание, 2003. 368 с.
16. Баранов А.Н., Казакевич Е.Г. Парламентские дебаты : традиции и новации : Современный политический язык. М. : Знание, 1991. 63 с.
17. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. К. : Академвидав, 2004. 344 с.
18. Бондаренко Г.Л. Національне соціально-побутове красномовство як особливий вид усного мовлення. Умань, 2006.
19. Борухович В. Ораторское искусство Древней Греции. Ораторы Греции. М., 1985. С. 5–24.
20. Бредемайер К. Искусство словесной атаки: практ. Руководство. пер. с нем. Е. Жевага. 2-е изд., испр. М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. 189 с. (Серия «Нестандартный подход»).
21. Вагапова Д. Х. Риторика в интеллектуальных играх и тренингах. М.: Цитадель, 1999. 460 с.
22. Вандишев В. М. Риторика : екскурс в історію вчень і понять : навч. посіб. К. : Кондор, 2003. 264 с.
23. Василенко В., Герман В. Академічна риторика : навч. посіб. для студ. гуманіт. ф-в вищ. навч. закл. ; Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Сум. філ. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. Суми : Наталуха А. С., 2011. 275 с.
24. Вискап М. Искусство убеждать : секреты успешной презентации. М. : Эксмо, 2006. 224 с.
25. Голуб И. Б. Риторика: учеб. пособ. М. : Эксмо, 2005. 383 с.
26. Гончарова О. М. Античне красномовство як дискурсивний феномен культури: монографія. ; Київ. нац. ун-т культури і мистец. К. : НАККіМ, 2011. 272 с.
27. Далецкий Ч. Риторика : Заговори, и я скажу, кто ты : учеб. пособ. М. : Омега-Л, 2004. 488 с.

28. Данилина В. В. Политическая риторика как научное направление. Вестник МУ. Серия Управление. 2005. №2. С. 88-106.
29. Дюмін О.З., А.О. Ніколаєва Ділове спілкування. Риторика та ораторське мистецтво: практ. посіб. ; Міністерство освіти і науки України. Науково-методичний центр вищої освіти, Харківський держ. технічний ун-т радіоелектроніки. Х. : Видавництво ХТУРЕ, 2001. 146 с.
30. Зарецкая Е. Н. Риторика : теория и практика речевой коммуникации. М. : Дело, 1998. 678 с.
31. Ігнатюк М.М., Сулятицький М.І. Свічадо зореслова: посіб.-хрестоматія зі сцен мови для студ. вищ. навч. закл. культури і мистец. : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Т. : Навчальна книга – Богдан, 2011. 531 с.
32. Кара-Мурза С. Манипулятивная семантика и риторика СМИ. PR-менеджер. 2008. №1. С. 8–13.
33. Карнеги Д. Как вырабатывать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично. М., 1989.
34. Касаткин С. Ф. Обратная связь в устном выступлении М.: Мысль, 1984. 116 с.
35. Кашей Н. А. Неориторика и современная политика. Философские науки. 2004. № 5. С. 136–143.
36. Ключев Е. В. Риторика : Инвенция. Диспозиция. Элокуция: учеб. пособ. для вузов. М. : ПРИОР, 1999. 271 с.
37. Ковалев Ю.В. Интонация публичной политической речи : прагматический аспект. М. : Изд-во РУДН, 2006. 202 с.
38. Козаржевский А. Ч. Античное ораторское искусство : пособие к спецкурсу. М., 1980.
39. Колотілова Н. А. Риторика : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
40. Корніяка О. М. Мистецтво гріхності : Чи вміємо ми себе поводити? К. : Либідь, 1995. 96 с.
41. Кравець Л. В. Риторика від джерел до сучасності. Українська мова і література. 2000. № 5. С. 42–46.
42. Кравець Л. В. Риторика як класична основа системи освіти європейських народів. Рідні джерела. 2000. № 4.
43. Куньч З. Риторичний словник. К. : Рідна шк., 1997. 342 с.
44. Куньч З. Українська риторика : історія становлення і розвитку: навч. посіб. ; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2011. 248 с.
45. Кушнер М. Умение выступать на публике для «чайников» / пер. с англ. М. : Издательский дом «Вильямс», 2007. 368 с.
46. Марк Фабий Квинтиллиан. Правила ораторского искусства. Кн. 10. Русская риторика : хрестоматія. М. : Просвещение, 1996. 559 с.
47. Маркова Т.И., Шенберг В.А. Риторика и этика деловой презентации: учеб. пособие аркова; Санкт-Петербургский гос. инженерно-экономический ун-т.СПб. : СПбГИЭУ, 2001. 100 с.
48. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика : [навч. посіб.]. К. : Вища шк., 2003. 311 с.
49. Молдован В. В. Судова риторика. К., 1996. 320 с.
50. Наумовець А. Г. Ви віч-на-віч з аудиторією : дещо про «технологію» наукових доповідей, популярних лекцій, дисертаційних промов і конкурсних проєктів. К. : Наук. думка, 2003. 56 с.

51. Ньемантсвердрит Дж. В. Подготовка успешного устного выступления. Протокол и этикет. 2003. № 4. С. 36–42.
52. Овчинникова А. П. Пять шагов к хорошей речи : Речевая коммуникация : техника речи. О. : ОКФА, 1997. 184 с.
53. Онуфрієнко Г. С. Риторика : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 592 с.
54. Павлюк Л. С. Риторика, ідеологія, персуазивна комунікація. Л. : ПАІС, 2007. 168 с.
55. Прокопович Ф. Про риторичне мистецтво. Філософські твори. К., 1979. Т. 1. С. 106–335.
56. Радевич-Винницький Я. Этикет і культура спілкування : навч. посіб. Львів : СПОЛОМ, 2001. 224 с.
57. Рождественский Ю. В. Теория риторики. М. : Добросвет, 1999. 482 с.
58. Романова Н.Н.. Филипов А.В. Двести приемов ораторской речи: учебно-справочное пособие М. : МАКС Пресс, 2001. 102 с.
59. Сагач Г. М. Словник термінів красномовства Золотослів. К., 1993 С. 315–359.
60. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : [навч. посіб.]. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
61. Сопер П. Л. Основы искусства речи [Текст]; пер. С. Д. Чижова ; ред. К. Д. Чижов, Л. М. Яхнич. Ростов-на-Дону : Феникс, 1995. 446 с.
62. Стернин И. А. Практическая риторика [Текст] : учеб. пособ. для студ. вузов. М. : Издательский центр «Академия», 2003. 270 с.
63. Таранов П. С. Искусство риторики: универсальное пособие для умения говорить красиво и убедительно : учеб. пособ. Симф. : [б.и.], 2001. 573 с.
64. Тофтул М. Г. Мистецтво полеміки. Логіка : посіб. для студ. К., 1999. С. 275–294.
65. Хазагеров Г. Г. Политическая риторика . М. : Никколо-Медиа, 2002.

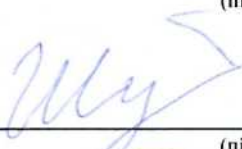
Професор _____

(підпис)

Л.А. Андриюшина

Доцент _____

(підпис)

В.В. Шууба

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Л.А. Андриюшина